

Podróże to styl życia

#travel
&style

Izrael

&active

&relax

&family

&nature

&food

&culture

Bezdroża

Mistrzowska
ochrona # ERGO
HESTIA

Izrael

Podróże to styl życia

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę
- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
Nasza społeczność

Kup książkę

Poleć książkę

Spis treści

Poznaj i doświadczył ▶ 2

Niezbędnik ▶ 4

Izrael w pigułce ▶ 8

10

Oto Izrael

Przyroda ▶ 12

Historia ▶ 18

Spoleczeństwo ▶ 24

Kultura ▶ 30

Kuchnia ▶ 34

Wydarzenia ▶ 38

Mapa kraju – zob. s. 42–43

44

Jerozolima i Betlejem

Jerozolima ▶ 48

Betlejem ▶ 92

Jak smakuje szabas? ▶ 102

Kto chce dołączyć do arki Noego? ▶ 104

Jednośladem po Jerozolimie ▶ 106

Peregrynacja do Ziemi Świętej ▶ 108

110

Tel Awiw

Tel Awiw ▶ 114

Tel Awiw od kuchni ▶ 132

Zamki na piasku... ▶ 134

Morska bryza ▶ 137

Księgarnia polska ▶ 138

Kup książkę

Poleć książkę

140

Północny Izrael

- Hajfa ▶ 144
- Megiddo ▶ 156
- Cezarea ▶ 158
- Akka ▶ 160
- Nazaret ▶ 170
- Tyberiada ▶ 180
- Safed ▶ 194
- Wzgórza Golan ▶ 198

Galilejskie specjały ▶ 207

Jezioro, góry, a może...
podróż w czasie? ▶ 208

Aż po szlaku kres ▶ 210

Rogi Hittinu ▶ 212

214

Morze Martwe

- Kumran ▶ 218
- Ein Gedi ▶ 222
- Masada ▶ 225

Porozumienie izraelsko-
-palestyńskie od kuchni ▶ 230

Kąpiele z koziorożcami
w tle ▶ 233

Kanionem przez
pustynię ▶ 234

Czarne złoto ▶ 237

Kup książkę

238

Pustynia Negew i Ejlat

- Z Beer Szewy przez pustynię ▶ 242
- Micpe Ramon i Machtesz Ramon ▶ 248
- Ejlat ▶ 252

Ejlat na talerzu ▶ 260

Pustynia tętniąca życiem ▶ 262

Z morskich toni na szczyt
krateru ▶ 264

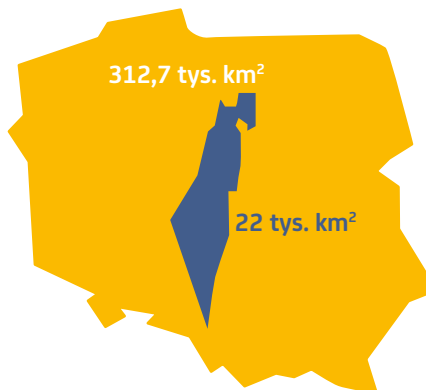

Sde Boker i mauzoleum
Ben Guriona ▶ 266

IZRAEL PRAKTYCZNIE ▶ 268
Informator A-Z ▶ 270
Na miejscu ▶ 276
INDEKS ▶ 291

Poleć książkę

Izrael w pigułce

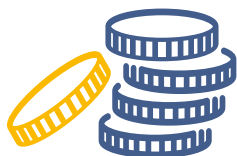
liczba ludności
8,6 mln

największe miasta
Jerozolima 860 tys.
Tel Awiw 430 tys.
Hajfa 280 tys.

ustrój polityczny
demokracja
parlamentarna

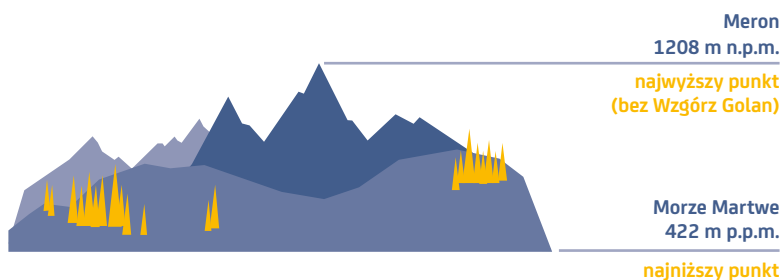
nowe szekle
ILS (NIS)
Kup książkę

Warszawa
UTC +1

Jerozolima
UTC +2
Poleć książkę

język urzędowy
hebrajski,
arabski

.il

WWW

+972

struktura etniczna

- ▶ Żydzi 75%
- ▶ Arabowie 21%
- ▶ Pozostali 4%, w tym Druzowie, Cerkiesi, Beduini i in.

struktura religijna

- ▶ Judaizm 73,6%
- ▶ Islam 18,6%
- ▶ Chrześcijaństwo 2%
- ▶ Bahaizm 1%
- ▶ Pozostałe religie i niewierzący 4,8%

Kup książkę

Poleć książkę

Przyroda

Fale rozbijające się o brzeg albo zastygające w solnych skorupach, zieleń oaz kontrastująca z czerwonymi barwami niesamowitych formacji skalnych, ukryte wśród wzgórz wodospady i tętniąca życiem rafa koralowa – przyroda Izraela ma niejedno oblicze, a każde piękne!

Izrael jest niewielkim krajem – przy powierzchni 22 072 km² ciągnie się z północy na południe na długości ok. 400 km, a ze wschodu na zachód osiąga maksymalnie 70 km szerokości. Dzieli się na kilka wyraźnie różniących się krain geograficznych, układających się południkowo, równoległe do wybrzeża Morza Śródziemnego.

Wybrzeże

Brzegi morza i wąski pas lądu zajmuje nadbrzeżna równina, która stopniowo rozszerza się ku południu – do granicy z Egiptem i Strefą Gazy. Od północy równinę tę ogranicza wyrastający przeszło 500 m ponad poziom wody, poprzeczny do wybrzeża, zalesiony grzbiet góry Karmel, jednak za nim wzdłuż brzegów morza znów rozciąga

Kup książkę

Poleć książkę

się teren równinny, sięgający niemal do samej granicy z Libanem, a dokładniej do miejsca, w którym do Morza Śródziemnego opadają potężne kredowe klify Rosz Hanikra ze spektakularnymi grotami.

Pas wyżyn i wzgórz

Na północy kraju wznosi się **góra Meron** (1208 m n.p.m.). To najwyższy szczyt Izraela w granicach uznawanych przez społeczność międzynarodową (tj. bez Wzgórz Golan). Znajdziemy tu najrozleglejsze lasy w Izraelu.

Na południe stąd znajduje się **centralna część Galilei**, gdzie teren zdecydowanie się obniża. Pomiedzy szerokimi, żyznymi kotlinami wznoszą się pasma wzgórz o wysokości nieznacznie przekraczającej 500 m n.p.m. Już od czasów starożytnych ogromne znaczenie strategiczne miała leżąca tu dolina Jezreel, rozciągająca się między górą Karmel a Wzgórzami Galilejskimi i wraz z obniżeniem Bet Sze'an stanowiąca bramę do Rowu Jordanu i ziem leżących dalej na wschodzie.

Środkowa część pasma wyżyn to okupowana przez Izrael **Autonomia Palestyńska**. Na północy znajduje się Samaria, południe zaś to Judea. Zachod-

nie stoki wyżyn, łagodnie opadające ku nizinie nadmorskiej, często są porośnięte lasami piniowymi lub wykorzystywane pod działalność rolniczą. Środkowa część Autonomii Palestyńskiej, osiągająca średnio 800–900 m n.p.m., jest gęsto zaludniona i w dużej mierze zurbanizowana. Wschodnia część wyżyn jest dużo bardziej sucha – na północy od szosy z Jerozolimy do Jerycha rozciąga się Pustynia Judzka. Dalej na południe, już poza granicami terytoriów okupowanych, położone są rozległe, jałowe tereny **pustyni Negew**.

Zielona Karta

Zielona Karta (Green Card) uprawnia do wejścia do ponad 60 parków narodowych (www.parks.org.il). Można ją nabyć przy głównych zabytkach, np. Mieście Dawida w Jerozolimie. Jest ważna przez rok. Cena: 160 zł dla 1 osoby, 275 zł dla 2 osób (zwraca się już przy ok. 5 wejściach).

Kup książkę

Poleć książkę

Społeczeństwo

Izrael jest państwem żydowskim, ale jego struktura etniczna, wyznaniowa i społeczna to niezwykła mozaika kultur, tradycji i ras. Społeczeństwo jest relatywnie młode, przedsiębiorcze i kreatywne, wiele osób angażuje się też religijnie i ideologicznie.

Główne grupy etniczne

Ponad 75% mieszkańców kraju stanowią Żydzi, a około 20% to Arabowie. Izrael zamieszkują także Beduini, Druzowie, Czerkiesi i społeczność emigrantów nieżydowskich z wielu krajów Azji Południowo-Wschodniej.

Żydzi

Przybyli do Izraela z niemal wszystkich kontynentów. Są wśród nich **aszkenezycy**, czyli Żydzi z Europy Środkowej i Wschodniej

oraz z Ameryki Północnej, a nawet z Australii i RPA. Są też **sefardycy**, wywodzący się w większości z krajów śródziemnomorskich, pierwotnie głównie z Hiszpanii i Portugalii, a także z krajów Maghrebu, przede wszystkim z Maroka. Liczna grupa **mizrachijczyków** to Żydzi przybyli z Iraku, Iranu i Jemenu. Są również Żydzi czarnoskórzy: to pochodzący z Etiopii Felaszowie, przetrzuceni mostem powietrznym do Izraela podczas specjalnej operacji w latach 1984 i 1991, uważający się za potomków króla Salomona i królowej Saby.

Kup książkę

Poleć książkę

Arabowie

Żyjący w Izraelu Arabowie – nazywani tak dla odróżnienia od mieszkających na terytoriach okupowanych Palestyńczyków (także pochodzenia arabskiego) – są grupą jednolitą etnicznie. Mieszkają w niemal całym Izraelu, ale prawie wszędzie jako mniejszość. Wyjątek stanowi środkowa część Galilei, zwłaszcza Nazaret i jego okolice, gdzie są najliczniejszą grupą ludności, a rodzinne miasto Maryi jest największym arabskim ośrodkiem w kraju. Arabowie posiadają w Izraelu pełnię praw publicznych i obywatelskich, mają też swoją reprezentację w izraelskim parlamencie.

Rosjanie

W latach 1989–2006 to Izraela trafiło ok. 1,6 mln Rosjan i emigrantów z dawnych republik ZSRR. To bardzo liczna i wpływowa grupa. Choć przybyli tu jako Żydzi, wielu z nich nie manifestuje żydowskiego pochodzenia. Nie asymilują się, żyją w dzielnicowych enklawach, kultywują własne tradycje i – zwłaszcza starsi – prawie nie znają urzędowego języka hebrajskiego. Dla Żydów urodzonych w Izraelu ta *alija* rosyjska jest niemal jak plaga, która spada na kraj, przynosząc z sobą pijaństwo, ksenofobiczny nacjonalizm, mafie

Imigrancki boom

Spory przyczynek do gospodarczego i kulturowego rozwoju Izraela stanowi nieprzerwane przyjmowanie imigrantów. Ta gotowość do „przygarniania wygnańców” stanowi swoisty rekord: w ciągu 60 lat dzięki nim populacja Izraela zwiększyła się ponad pięć razy!

i korupcję na niespotykaną tu dotąd skalę. Trzeba jednak przyznać, że wraz z nią do Izraela przybyły także tysiące uzdolnionych intelektualistów, artystów i doświadczonych żołnierzy.

Beduini

Wywodzą się z koczowniczych plemion Półwyspu Arabskiego i zamieszkują głównie pustynię Negew. Władze usiłowały siłą osiedlić ich w specjalnie zbudowanych miastach, jednak większość Beduinów ucieka z powrotem na pustynię do prowizorycznych wiosek, by wdrować ze swymi stadami w poszukiwaniu pastwisk. Ucenia

(pasta bakłażanowa z dodatkiem oliwy i pietruszki) i *tabuleh* (sałatka z kuskusu, świeżej mięty, pomidorów i ogórków). Przystawkami mogą być też oliwki albo marynowane warzywa.

Najczęstsze dodatki do dań głównych to chleb pita oraz smaczne pasty: *tahini* – przyrządzana z sezamu, zielonej pietruszki, czosnku i cytryny, *humus* – z ciecierzycy z oliwą, cytryną i czosnkiem, *harissa* – z chili z dodatkiem kolendry, kuminu, czosnku, oliwy, czasem również pomidorów.

Szybkie przekąski

Sprzedawcy garkuchni na kółkach oferują m.in. popularne **falafele**, czyli kulki z ciecierzycy smażone w głębokim tłuszczu, a także podobną do greckiej sałatkę jerozolimską z fetą i oliwkami. Daniami wywodzącymi się z kuchni arabskiej są:

Kulinarne zapożyczenia

Tradycyjnymi potrawami wywodzącymi się z kuchni żydowskiej, które zyskały popularność w Polsce, są: karp po żydowsku, chałka, maca i strudel, a także... śliwowica.

Kup książkę

Poleć książkę

szawarma – kawałki mięsa z warzywami podawane z pitą oraz **kofte** – kotleciki z sosem pomidorowym mające swe korzenie w kuchni tureckiej.

Słodki akcent

Deser to najczęściej **baktawa**, czyli słodkie ciastka z miodem i orzechami. Popularny jest także **charoset** – gęsty mus jabłkowy z dodatkiem imbiru, orzechów, migdałów, cynamonu i wina. Koniecznie trzeba też spróbować miejscowej **chatwy** oraz różnych słodczych arabskich.

Szczypta smaku

W kuchni żydowskiej często używanymi przyprawami są: gałka muszkatołowa, kminek, szafran i goździki. Do wielu potraw dodaje się dużo cebuli i czosnku, a cukier i miód stosuje się także do mięsa i ryb. Niektóre z połączeń są dość egzotyczne dla polskich podniebień, ale w podróży warto spróbować nowości.

Kup książkę

Polec książkę

Nie pomini!

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Bazylika Grobu Świętego

Sanktuarium Zmartwychwstania Pańskiego, święte miejsce wszystkich chrześcijan, obejmuje m.in. Skatę Golgoty i Grób Święty.

◀ Ściana Płaczu

Przed jedyłą pozostałością po świątyni Jahwe, najświętszym miejscu wszystkich Żydów, stają w modlitewnym skupieniu nie tylko ortodoksyjni wyznawcy judaizmu.

◀ Kopuła na Skale

Perła sztuki islamskiej, obok Mekki i Medyny jedno z najważniejszych sanktuariów muzułmańskich. Według legend to stąd Mahomet wzniósł się do nieba.

▲ Muzeum Izraela

Największa placówka muzealna w kraju prezentuje bogatą kolekcję sztuki, judaików i znalezisk archeologicznych. W Sanktuarium Zwojów przechowywane są rękopisy Biblii.

▼ Bazylika Narodzenia Pańskiego w Betlejem

Prastara, pamiętająca czasy cesarstwa bizantyjskiego bazylika chrześcijańska została wzniesiona ponad skalną grotą, w której na świat przyszedł Jezus Chrystus.

▼ Stare Miasto i mury Jerozolimy

Święte miasto trzech religii szczydzi się bogatą historią potwierdzoną licznymi znaleziskami archeologicznymi, a w potężnych murach kryją się zagadki przeszłości.

Kup książkę

Poleć książkę

Jerozolima

Najbardziej symboliczne miejsce na świecie – święte miasto trzech religii: judaizmu, chrześcijaństwa i islamu.

Architektura sakralna sąsiaduje tu z gwarnymi targowiskami, a nad spokojem tego tygla kulturowego czuwają patrole żołnierzy.

Choć prastara, jest miastem wciąż żywym. Spotkamy tu Arabów w tradycyjnych strojach, chasyda jakby wprost z przedwojennych zdjęć, a także młodych izraelskich wojskowych ze złowrogimi karabinami. Stare Miasto z gwarnymi, barwnymi sukami jest tradycyjnym handlowym sercem Jerozolimy, a przy tym domem dla tysięcy ludzi, głównie Palestyńczyków: zarówno

muzułmanów, jak i licznych chrześcijan. Prócz nich mieszkają tu Żydzi oraz przedstawiciele wielu innych nacji, głównie duchowni różnych odłamów chrześcijańskich. Przy całej tej egzotyce Jerozolima jest również na wskroś europejska, o czym przekonamy się, zwiedzając jej nowe dzielnice.

Na terenach Jerozolimy rodziła się cywilizacja – historia tego miasta liczy niemal cztery tysiące lat. Przez ten czas miasto dwukrotnie zrównano z ziemią, 23 razy je oblegano, przeprowadzono ponad

Sułtański dekret z XVIII w. o nazwie *Status quo* po dziś dzień stanowi o własności poszczególnych miejsc kultu w Jerozolimie.

Sen sułtana Sulejmana

Pewnej nocy wszechpotężnemu sułtanowi tureckiemu Sulejmanowi Wspaniałemu przyśnił się koszmarny obraz: chciał go pożreć straszliwy lew. Najlepsi tłumacze snów wymyślili w końcu, że to lew Judy, symbol Jerozolimy, którą kilkanaście lat wcześniej zdobył ojciec Sulejmana, Selim I. Miasto od XIII w. było pozbawione fortyfikacji, Sulejman nakazał więc je odbudować. Gdy tylko rozpoczęto prace przy murach, władzę przestały gnębić

Kup książkę

Poleć książkę

50 bezpośrednich ataków na jego mury, a 44 razy przechodziło z rąk do rąk. Zaczęło się od Jebusytów, którym zjednoczone plemiona Izraelitów pod wodzą króla Dawida odbiły Jerozolimę (ówczesna zabudowa skupiała się tam, gdzie dziś zwiedza się wykopaliska archeologiczne w dolinie Cedronu). Potem była pod władaniem m.in. Babilończyków, którzy zburzyli Pierwszą Świątynię, najświętsze miejsce judaizmu, dzieło życia króla Salomona, i Persów, którzy okazali się bardziej tolerancyjni i pozwolili Żydom wznieść Drugą Świątynię i mury miejskie. Następny w kolejce do rządzenia Jerozolimą ustawił się Aleksander Macedoński – akurat przed nim miasto otworzyło swoje podwoje, więc obyło się bez większych zniszczeń. Po jego śmierci Jerozolimą rządzący władający Egiptem Ptolomeusze i perscy Seleucydzi. Ci ostatni okazali się wyjątkowo uciążliwi, do tego

okradli i zbezczeszczyli Drugą Świątynię, więc Żydzi pod wodzą kapłańskiego rodu Machabeuszy wznieśli powstanie. Około 140 r. p.n.e. usunęli ciemieżców i na kilkadziesiąt lat utworzyli niepodległe królestwo Judy, ustanawiając Jerozolimę jego stolicą.

Ustąpili przed potęgą Imperium Rzymskiego, które do Jerozolimy przysłało swoich namiestników. To za ich czasów nauczał tu Jezus Chrystus – ukrzyżowany koło murów miejskich ok. 30–33 r. n.e. Za bunt przeciw Rzymowi w 70 r. n.e. zrównano Jerozolimę z ziemią, burząc niemal do cna Drugą Świątynię. Gdy w IV w. te tereny płaszczem swych wpływów przykryło Cesarstwo Bizantyjskie, cesarz Konstantyn I Wielki wygnał Żydów z ich miasta i zakazał im powrotu (za to uhonorował chrześcijan, pozwalając im m.in. zbudować bazylikę w miejscu, gdzie jego matka, św. Helena, odnalazła fragmenty Krzyża Świętego).

Kup książkę

Poleć książkę

Góra Oliwna i dolina Cedronu

Od wschodu ponad Starym Miastem wyraźnie dominuje grzbiet – to Góra Oliwna, łącząca się z ciągnącym się ku północy wyniesieniem góry Skopus. Na zboczu **Góry Oliwnej** (hebr. Har ha-Zejtim, arab. Dżabal at-Tur) zwróconym ku Wzgórzu Świątynnemu prócz rozległych cmentarzy żydowskich i gajów oliwnych znajduje się kilka świątyń i klasztorów odwiedzanych przez przybywających do Jerozolimy chrześcijan. Góra Oliwna jest znakomitym punktem widokowym, zaś kościoły i inne miejsca kultu na jej zboczach to jedne z większych atrakcji turystycznych miasta.

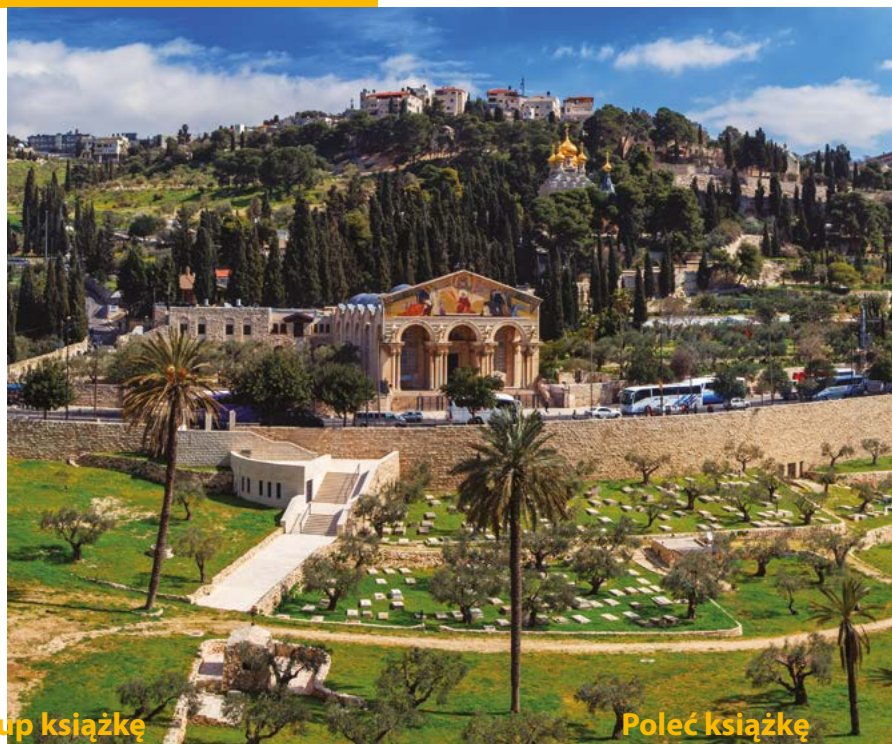

Zabytki Góry Oliwnej najłatwiej zwiedzać, schodząc ze szczytu, bo pokonanie stromego podejścia w gorące, letnie dni jest naprawdę wyczerpujące.

Na szczyt Góry Oliwnej dostaniemy się albo taksówką, albo autobusem ze starego arabskiego dworca autobusowego przy ulicy Sultan Suleiman, ciągnącej się wzdłuż północnych murów Starego Miasta. Jadąc autobusem, trafimy pod stojący na jednym z wierzchołków Góry Oliwnej **meczet Wniebowstąpienia**. To stąd w 40 dni po zmartwychwstaniu Chrystus miał wstąpić do nieba. Niewielka okrągła budowla, otoczona murem obronnym z minaretem, została wzniesiona przez krzyżowców, a z rozkazu Saladyna nakryto ją kopułą. Puste, kamienne wnętrze z niszą mihrabu skrywa skałę z odbiciem stopy Chrystusa. Dwa razy w roku odbywa się tu nabożeństwo katolickie.

Kilkadziesiąt metrów dalej na południe bramka w murze prowadzi na teren **kościółka Pater Noster**. W tym miejscu Jezus miał nauczyć apostołów modlitwy

▼ Panorama Góry Oliwnej

Kup książkę

Poleć książkę

Ojciec nasz (łac. *Pater Noster*). Świątynia oraz przyległy do niej klasztor karmelitanek powstały po roku 1872 na ruinach XII-wiecznego kościoła. W krążankach klasztoru umieszczono tablice z tekstem sławnej modlitwy w 62 językach, w tym po polsku – ufundowaną w 1943 r. przez polskich żołnierzy z armii Andersa.

Idąc dalej ku południowym krańcom wzgórza, dotrzemy do **punktu widokowego** przed kontrowersyjnym gmachem ogromnego hotelu Seven Arches. Widać stąd doskonale Wzgórze Świątynne, Stare Miasto, górę Syjon oraz wznoszące się nad nimi nowe dzielnice, a także wijący się w dole Cedron i wielkie cmentarze na zboczach Góry Oliwnej.

Z punktu widokowego wracamy w stronę wierzchołka wzniesienia. Stąd, kierując się w lewo, idziemy po schodach do stromej uliczki, którą będziemy podążać w dół aż do doliny Cedronu. Przy końcu

stopni znajduje się wejście do **prywatnego ogrodu**, w którym dostrzec można strome schody prowadzące do wykutego w skale podziemnego **Grobu Proroków**.

Meczet Wniebowstąpienia

- ▶ brak ustalonych godz., jeśli nie ma stróża, należy zadzwonić pod nr podany na drzwiach
- ▶ 6 NIS

Kościół Pater Noster

- ▶ tel.: +972 2 6264904
- ▶ pn.–sb. 8.30–12.00, 14.00–17.00
- ▶ 8 NIS

Grób Proroków

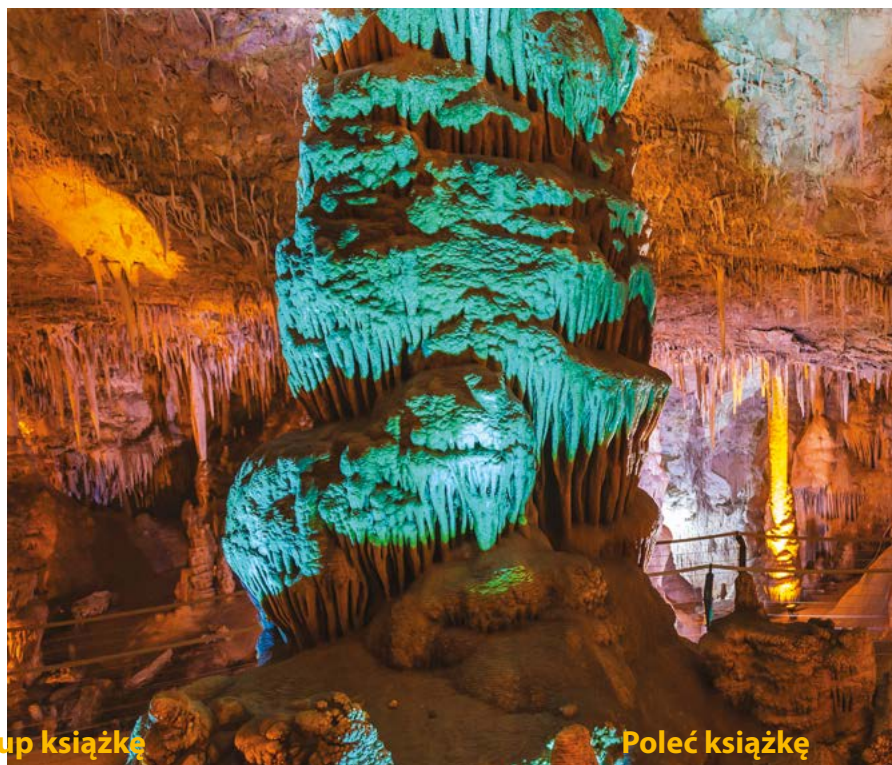
- ▶ bezpłat.
- ▶ konieczna latarka

Przy stojących koło punktu widokowego wielbłądach i osiołkach można sobie zrobić zdjęcie na tle panoramy Jerozolimy (za opłatą).

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Chagall w szpitalu

Szpital uniwersytecki Hadassah – największa jerozolimska lecznica, mieszcząca się w dzielnicy Ein Kerem – słyne z należącej do kompleksu szpitalnego synagogi (nd.–czw. 8.00–15.30; 10 NIS), której wnętrze rozświetla dwanaście wielkoformatowych witraży sławnego artysty żydowskiego pochodzenia, Marca Chagalla.

Jaskinia Sorek

Najpiękniejsza jaskinia w Izraelu położona jest pośród Gór Judzkich, w malowniczej, zielonej okolicy, ok. 20 km na zachód od Jerozolimy, w pobliżu Bet Szemesz. Odkryta przez przypadek w 1968 r., słyne z różnorodnych form naciekowych. Najlepiej przyjechać tu w piątek, gdy do środka nie wpuszcza się grup zorganizowanych i wolno fotografować we wnętrzu jaskini (w pozostałe dni obowiązuje zakaz).

Stalactite Cave Nature Reserve

- ▶ www.parks.org.il
- ▶ sb.–czw. 8.00–17.00, pt. do 16.00, zimą godz. krócej
- ▶ 29/15 NIS

Kup książkę

Poleć książkę

Jak smakuje szabas?

Od zachodu słońca w piątkowe popołudnie zachodnia, żydowska Jerozolima zamiera – wszystkie sklepy są zamknięte, na ulicach niemal ustaje ruch, ostatni przechodnie śpieszą do domów... Z otwartych okien niesie się nie tylko gwar głosów, ale i wzmagający apetyt mocny aromat przygotowywanej na główny szabasowy obiad potrawy – czulentu. To rodzaj bardzo długo duszonego gulaszu przyrządzonego z mięsa wołowego, baraniny lub jagnięciny. Żydzi ze Środkowej Europy dodawali doń fasoli i kaszy jęczmiennej bądź jaglanej, niezbędnymi składnikami były także cebula i czosnek, a całość winno się przygotowywać na gęsim sadle. Z kolei sefardyjscy Żydzi z północnej Afryki i Bliskiego Wschodu używali wyłącznie baraniny, do tego ciecierzycy i jajek.

Ta potrawa jak żadna inna jest tradycyjnie związana ze świętym dniem, szabasem. Jej przygotowanie powinno być więc nie tylko podporządkowane zasadom koszerności, ale i dostosowane do zwyczajów szabasowych. Wówczas to ściśle przestrzegającym tradycji Żydom nie wolno wykonywać żadnej pracy zmieniającej świat, a do takiej zaliczane jest i gotowanie. Jak więc sobie poradzić ze świątecznym posiłkiem?

Otóż czulent, po wstępnym przesmażeniu składników, dusi się od piątkowego wieczoru aż do obiadu w sobotę w specjalnym trzymającym ciepło „piekarniku”, czyli szabaśniku, tak by nie trzeba było przy nim wykonać żadnej dodatkowej pracy.

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Autor przewodnika: Krzysztof Bzowski

Redaktor prowadzący: Agnieszka Krawczyk

Redakcja: Agnieszka Szmuc

Korekta: Paulina Foszczyńska

Opieka techniczna: Sabina Binek

Skład: Sabina Binek

Opracowanie kartograficzne: Krzysztof Trojan

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Projekt graficzny serii: Ewa Jarocka

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?beits1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-5624-5

Copyright © Helion, 2019

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

Podróżowanie stało się dla wielu z nas synonimem stylu życia. Niezależnie od tego, kim jesteś, z kim i w jaki sposób najchętniej spędzasz wolny czas, w każdej części świata znajdziesz coś dla siebie. Sięgnij po przewodnik z serii **travel&style** i przekonaj się, jak różnorodne możliwości oferuje.

Jeśli jesteś amatorem lokalnych smaków, przyjrzyj się informacjom oznaczonym ikoną **travel&food**.

Jako rodzic małego dziecka, zwróć uwagę na strony opatrzone frazą **travel&family**.

Propozycje aktywnego spędzania czasu odnajdziesz w sekcji **travel&active**.

Bardziej spokojnego odpoczynku szukaj pod znakiem **travel&relax**.

Pasjonuje Cię życie i historia mieszkańców odwiedzanego regionu? Skup się na **travel&culture**.

Kochasz dziką przyrodę? Specjalnie dla Ciebie przygotowaliśmy atrakcje **travel&nature**.

Udanej podróży!

Izrael

Izrael wymyka się schematom i prostym określeniom. Państwo powstało w 1948 r., choć historia zamieszkujących go Żydów sięga kilku tysięcy lat. Jerozolima, miasto święte dla trzech religii, to jednocześnie miejsce nieustannych konfliktów politycznych. Kulturowy tygiel pełen zaskakujących kontrastów tworzą osadnicy ściągający tu z całego świata. Jeśli dodamy do tego niepowtarzalny koloryt, kuchnię pełną przysmaków i fascynującą, zróżnicowaną przyrodę – od rafy koralowej przez rozległe pustynie po wyjątkowe w skali świata Morze Martwe – okaże się, że nie sposób nie ulec niezwykłemu urokowi Izraela.

eBook dostępny wyłączenie na:
ebookpoint^{PL}

cena: 54,90 zł

ISBN 978-83-283-5624-5

 Bezdroża

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
801 339900
0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

Kup książkę

Poleć książkę